

Sa ulahing mga siglo sa wala pa si Cristo, ang Griyegong kultura nga gisabwag ni Alejandro nakatuhop na pag-ayo sa mga nasod sa Tungatungang Silangan (basaha ang pasiuna sa Macabeo). Ang mga Griyego dunay bag-o ug kinaugalingong panglantaw bahin sa kagawasan sa tawo, sa kahamili sa espiritu, sa pagdukiduki sa syensya, sa kahulogan sa mga butang nga nindot, ug daghan pa. Kining tanan ilang nakab-ot ginamit ang kalantip sa hunahuna ug salabotan.

Ang kultura sa Judio lahi. Milambo ni samtang namalandong sila sa kalihokan sa Diyos diha sa ilang kinabuhi ug sa dagan sa ilang kasaysayan. Angay silang pasalamatan ining tanan. Hinuon mas makatabang kon sila bukas ug gawasnon sa pagdawat sa mga bag-ong panghunahuna, imbis mosira sa bisag unsang kultura nga dili ilaha. Diha nga ang katawhan magapos pagtan-aw sa ila rang kaugalingon ug dili makalantaw latas sa kultura sa uban, nan, sa dili madugay, mahimo silang hiktin, pinugngan ug madudahon. Ang diyosnong pagpadayag sa kamatuoran sa mga Judio wala pa matapos, ug kinahanglan nga ipakita ni sa bag-o nga paagi sa tanang katawhan, nga wala maghunahuna ni magsulti sama sa mga Judio.

Ang Kaalam unang dakong paningkamot aron ang pagtoo ug kaalam sa Israel ikapadayag, dili lang sa Griyego, apan sa pamaagi sab nga gipahaom sa Griyegong kultura.

Misulay ni pagtubag sa makapahasol nga mga pangutana bahin sa kadaotan, sa sakit ug kamatayon; naghatag sab og lakbit nga kapasikaran nga dunay Diyos, kamatuoran nga makadasig ni San Pablo; nagpadayag sab nga ang kaluoy sa Diyos nakakaylap na sa tanang tawo sa walay pagpinig.

Ang Kaalam nasulat sa Ehipto taliwala sa katuigan 80 ug 50 sa wala pa si Cristo. Gisulat kini sa usa sa kapid-an ka Judio nga nanimuyo sa kalibotan nga naghupot sa Griyegong kultura.

Ayoha pagbasa ang nindot nga mga kapitulo 3 ngadto sa 5, mahitungod sa kamatayon sa mga tarong ug ang paglaom sa kinabuhing dayon, ingon man ang himno sa kaalam sa kapitulo 7.

Pangitaa ang kinabuhi: Ilha ang Diyos

1 ¹ Higugmaa ang kaangayan, kamo nga nagmando sa kalibotan. Pag-matinud-anon mo sa Diyos ug pangitaa siya sa kayano sa kasingkasing. ² Kay magpadayag siya sa kaugalingon sa wala manghagit niya ug makaplagan siya sa mosalig niya.

³ Ang hiwi nga panghunahuna nag-palayo nimo sa Diyos. Kay ang iyang kamakagagahom nga gisulayan moli-bog sa mga buangbuang.

⁴ Ang kaalam dili mosulod sa kahi-wian ni magpabilin sa giulipon sa sala. ⁵ Ang Espiritu Santo nga nagpasidaan nato nagsalikway sa lingla. Nagpalayo

sa mga binuang ug dili mahimutang tungod sa panglupig.

⁶ Ang kaalam usa ka espiritu, higala sa tawo ug dili niya pasagdan ang mapanamastamason nga dili silotan. Kay ang Diyos nasayod sa kailadman sa tawo; tinud-anay nga nakakita sa iyang hunahuna ug nakadungog sa iyang pulong.

⁷ Ang Espiritu sa Diyos nagpuno sa tibuk kalibotan. Siya nga naghugpong sa tanang butang nasayod sa matag pulong nga litokon. ⁸ Busa, ang mag-sultig in hustisya dili makaikyas. Ug modangat kaniya ang dili malalis nga hukom. ⁹ Ang katuyoan sa dili balaan, usisahon. Ang iyang gipamulong mabot sa Ginoo hinunoa, ang iyang ka-daotan mabuntog. ¹⁰ Hinumdomi nga ang masinahong dalunggan makadungog sa tanan. Bisan ang gihunghong maklaro.

¹¹ Busa, pagbantay sa mga reklamo nga walay unod. Ampingi ang imong dila sa pagpamantay sa sayop sa uban, kay ang labing sikreto mong pulong dunay mga sangpotanan. Ang dilang bakakon magdalag kamatayon sa kaglag. ¹² Ayawg pangitaa ang kaugalingong kamatayon tungod sa imong sayop nga pagkinabuhi. Ayaw pauna-

ya pagdaot nimo ang binuhat sa imong kamot.

¹³ Wala mugnaa sa Diyos ang kamatayon. Dili siya malipay sa pagkalaglag sa mga buhi. ¹⁴ Kay iyang gibuhat ang tanang butang; ang tanang linalang alang sila sa kaayohan sa kalibotan. Wala silay makapatay nga hilo. Ug ang kalibotan sa mga patay dili makamando sa kalibotan sa mga buhi. ¹⁵ Kay ang hustisya dili ulipon sa kamatayon.

Ang wala motoo sa Diyos nag-ingon nga walay laing kinabuhi.

¹⁶ Ang walay pagtoo sa Diyos nag-isip sa kamatayon nga ilang higala ug nagtawag ini sa tanang paagi. Nakigsabot sila ini; makataronganon kaayo nga sakop sila sa samang pundok.

2 ¹ Tungod sa mga sayop nga kata rongan nakahunahuna sila: “Ang kinabuhi mubo ug masulob-on. Walay tambal nga makaayo sa kamatayon. Wala pa sukad madungog nga dunay mibalik gikan sa kalibotan sa mga patay.

• ² Sulagma ang atong pagkahimugso. Inigkatapos sa kinabuhi, sama ra nga wala ta mabuhi. Ang ginhawa sa

• **1.1** Ang presensya sa Diyos sulod nato labaw kay sa kaamgohan nato sulod sa kaugalingon. Dili kinahanglan ang paglantaw ug layo aron makabaton og kaalam: mogula ni isip espiritu nga gikan sa Diyos sulod sa atong kailadman. Apan gipadayag lang ni sa mga tarong.

Unsaon man nato pagpadayag ining *pagka-duol* sa dili makab-ot ug balaan nga Diyos? Naghisgot dinhi ang tagsulat mahitungod sa Kaayo, sa Kaalam, sa Hustisya, ug sa Espiritu sa Diyos. Iya kining gilarawan susamag mga tawo nga gipadala sa Diyos aron pag-atiman nato. Gani, paagi ni sa pagpadayag sa Ginoo mismo nga bisan pa sa pagtipig sa iyang katingalahan, nagpadayon nga duol sa katawhan ug sa mga hitabo sa kalibotan.

Wala mugnaa... (b. 13). Siya ang Diyos nga higala sa mga tawo ug buot siya nga sila mabuhi. Ang tanan niyang gimugna pulos maayo ug naa ni aron mag-alagad sa tawo. Ang kamatayon wala maggikan sa Diyos, sumala sa gipatin-aw sa 2:33. Mao nga giawhag ta nga masaligong modangop sa Ginoo: sa atong maayong paghunahuna niya, atong masalikway ang tanang sayop nga pangutana: Nganong mitugot man ang Diyos nga

naay daotan, kamatayon, linog ug uban pang katalagman? Kinabuhi ra ang gitinguha sa Diyos.

• **2.2** *Sulagma ang...* Ang mga tawong daotan mga higala sa kamatayon, ug wala silay Diyos sa ilang kinabuhi. Nalimot sila nga dihang gibuhat ta sa Diyos sa kaugalingon dagway, wala ta buhata aron mamatay. Naghunahuna sila nga ang tanan dunay kataposan diha sa lubnganan ug ang gimithi nilang kaalam mao ra ang pagpahayahay sa kinabuhi (2:6): *Dali, pahimusli ang maayong mga butang. Atong gamiton ang gibuhat sa Diyos sa kaikag sa kabatan-on.*

Tan-awon nato... (b. 17). Kay ang mga tawong walay Diyos sa ilang kinabuhi mga higala man sa kamatayon busa, kinahanglan gyod nilang lutuson ug gani patyon ang mga tarong. Alang nila, sama ra nig dula, sa tuyo nga masuta unsa kalig-on ang tarong; kay wala silay mithi nga giuhuptan, kinahanglang gub-on nila ang uban aron pagmatuod sa kaugalingon nga sila ra ang dunay katungod sa kaayohan sa kinabuhi.

Kon ang tarong... (b. 18). Ang mga pulong sa tudling 16 ngadto sa 20, nagpadayag sa higayon

atong ilong sama sa huyop sa aso. Ug ang hunahuna walay kalainan sa liti gikan sa naglihok nga kasingkasing.³ Pagnga ni ug ang lawas mahimong abo, ang espiritu mokatap daw hangin nga walay kapuslanan.

⁴ Sa gitakdang panahon malimtan ang atong ngalan ug walay mahinumdom sa atong nabuhat. ⁵ Ang kinabuhi molabay sama sa anino sa panganod; nagkawala sama sa yamog nga gigukod sa adlaw ug gidaog sa kainit. Ang gidugayon sa kinabuhi nahisama sa anino nga naglabay. Walay pagbalik gikan sa kamatayon. Ang selyo nabutang na: walay mobalik.

⁶ Dali, pahimusli ang maayong mga butang. Atong gamiton ang gibuhat sa Diyos sa kaikag sa kabatan-on. ⁷ Pahimuslan nato ang piniling mga alak ug pahumot, ug dili labyan ang bisag un-sang bulak sa tingpamulak. ⁸ Purong-purongan ta ang kaugalingon sa mga biyuos sa rosas sa dili pa sila malarag.

⁹ Pasalmota ang tanan sa atong paghuboghubog. Atong ibutang sa tanang dapit ang mga timaan sa atong kalipay. Kay kini ang angay nato, ang kapalaran nga gigahin alang nato.

¹⁰ Atong daugdaogon ang tarong nga kabos. Dili ta magpakabana sa byuda ni

tahoron ang ubanong buhok sa katigulangan.

¹¹ Ang kusog mahimong atong katungod, kay namatud-an man nga walay pulos ang kahuyang. ¹² Atong biktonang mga tarong kay naghasol sila nato ug nagpakgang sa matang sa atong pagkinabuhi. Gisaway nila ang atong paglapas sa Balaod. Ila tang gipasanginlan nga wala magmatinud-anon sa atong nakat-onan.

¹³ Nag-ingon siya nga nakaila siya sa Diyos. Gitawag niya ang kaugalingon nga anak sa Ginoo. ¹⁴ Nahimo siya nga panaway sa atong panghunahuna. Bug-at alang nato bisan ang pakigtagbo niya. ¹⁵ Wala siya magkinabuhi sama sa uban ug katingad-an ang iyang linihokan.

¹⁶ Para niya mubora kaayo ang atong mga sumbanan. Nagpalayo siya nato ingon nga hugaw ta. Gipatigbabaw niya ang malipayong kataposan sa mga tarong ug nagpasigarbo siya nga ang Diyos iyang Amahan.

¹⁷ Tan-awon nato ang kamatuoran sa iyang gisulti, atong susihon ang sangpotan ini. ¹⁸ Kon ang tarong anak sa Diyos, panalipdan siya sa Diyos ug palingkawason sa iyang mga kaaway.

¹⁹ Pakaulawan nato siya ug pasakit-anon mamatud-an ang iyang ka-

---

dihang si Jesus gilansang sa krus, sumala sa mabasa sa Mt 27:43.

Mao sab ni ang namatud-an sa kinabuhi sa daghang magtotoo, diin ang ilang kinabuhi giisip nga eskandalo sulod sa katilingban nga naulipon sa gahom ug bahandi, ug malipay nga magpasakit sa mitaya sa kaugalingon aron ang uban molambo. Gani dunay hayahay nga “kristyanos” nga malipay sa kamatayon sa mibarog alang sa hustisiya; nga tungod sa ilang pagpangilabot, mitulisok sa konsensya sa mga dato.

Ang panghunahuna sa walay Diyos sa ilang kasingkasing ug wala poy pagtoo sa kinabuhing dayon sama sa katilingban nga atong gipuy-an karon. *Atong bikton ang mga tarong kay naghasol sila nato ug nagpakgang sa matang sa atong pagkinabuhi* (b. 12). Sa hilom modayeg ta sa mga tawo nga tarong, apan sa bisag asang institusyon, ang ilang presensya makapasamok nato, ato ning makita sa mga unyon sa pabrika, ug sa uban pang kahugpong-an kay dili nato madawat ang ilang gibarogan.

Wala siya magkinabuhi ... (b. 15). Dihang gisulat ni, wala mabutang sa hunahuna sa mga pagano ang mga Judio tungod sa daghang kuli

nga aspekto sa ilang kinabuhi nga lahi sa mga paganong batasan ug kinaiya. Tinuod gihapon kini sa atong panahon karon, nga bisan tuod ang matuod nga mga magtotoo maningkamot pagpuyo nga susama ra sa uban, ang ilang kaligdong ug kadasig sa paglihok makapahimo nilang lahi sa uban.

Ug ang mobarog ... (b. 24). Kadtong magbuhat ug daotan makasinati sab ug kamatayon. Ang sangpotanan sa bisyo sama sa pag-inom sa mga ilimnong makahubog ug sa ubang lawas-nong pagpatuyang makadaot sa lawas sa tawo, apan mas dako pa ang kadaot nga mahitabo kay mawad-an na siyag kadasig, kalipay ug pagsalig. “...apan unsa man ang mga bunga sa maong mga buhat nga karon inyong gikaulaw? Ang sangpotanan adtong tanan mao ang kamatayon.” (Gal 6:8 ug Rom 6:21).

Ug ang mobarog ... (b. 24). Ang bitin nga gihisgotan dinhi wala magsimbolo sa “daotan”, apan nagtimailhan sa kaaway. Mahimong maghisgot ta ug daotan, apan angay sab tang maghisgot anang Usa ka Daotan o ang Yawa. Kining tudlinga nag-andam sa giingon sa Ebanghelyo nga si Jesus moabot aron pagbuntog sa Kaaway;

ligdong ug masulayan ang iyang pailob.
²⁰ Kon mahukman na siya sa makaulaw nga kamatayon, atong matino ang ilang mga pulong.”

²¹ Mao ni ang ilang katarongan. Apan nasayop sila kay gibutahan sila sa ilang pagdumot. ²² Wala sila masayod sa mga misteryo sa Diyos ni maglaom sa ganti sa kinabuhi nga balaan. Wala sila motoo nga gantihan ang dili sad-an.

²³ Tinuod nga gibuhat sa Diyos ang tawo nga walay kataposan sa kasamahan sa kaugalingong kinaiya. ²⁴ Apan ang kasina sa daotan nagdalag kamatayon sa kalibotan. Ug ang mobarog uban niya makasinati sa kamatayon.

Ang makiangayon magpuyo uban sa Diyos

3 • ¹ Ang mga kalag sa makiangayon naa sa kamot sa Diyos. Walay kasakitan nga makatandog nila.

² Sa mata sa dili maalamon, patay na sila. Ang ilang pagpalayo giisip nga katalagman. ³ Ingon nga nawala nila ang tanan sa ilang pagpalayo nato, malina-won sila.

⁴ Bisag daw gisilotan sila, ang pag kawalay kataposan diwa sa ilang pag-laom. ⁵ Human sa gamay nga kasakit moabot ang dagko nga panalangin. Kay gisulayan sila sa Diyos ug nakita nga angay silang makig-uban niya. ⁶ Human sila masulayi daw bulawan sa hudno, gidawat sila isip halad-sinunog.

gikan ini mahimugso ang kalingkawasan sa katawhan nga gidumala sa kamatayon (basaha sa Heb 2:14-15).

• **3.1 Ang mga kalag ...** Dako nga kamatuoran ang gipadayag dinhi. Sa unang mga basahon sa Biblia, ang *kalag* nagpasabot og ginhawa sa tawo, sa ato pa, ang iyang kinabuhi mawagtang sa kamatayon. Apan ining bahina, ang kalag nagpasabot sa tawo nga dili mamatay kon wala na ang lawas.

Sa mata sa dili ... Kon mamatay ba ang tarong sa bangis nga kamatayon o sa maayong pagkamatay, ang ilang kataposan morag sum-paki gihapon sa kamaayo sa Diyos: laing pami-nawon nga ang tarong mabuntog sa kamatayon. (Nasayod ta nga ang tarong nakatuman sa tahas nga gipiyal sa Diyos kaniya.) Apan ang lawas ra nila ang mamatay. Ang ilang kaugalingon mobalik sa Diyos sumala sa gipamulong ni Jesus (Lc 20:28).

⁷ Inig-abot niya modan-ag sila sama sa baga sa uga nga sagbot. ⁸ Dumalahon nila nga kanasoran ug magmando sila sa katawhan. Ang Diyos ang ilang hari sa kahangtoran.

⁹ Ang mosalig niya makasabot sa kamatuoran. Ang matoohon mabuhi uban niya sa gugma. Kay ang iyang grasya ug kaluoy alang lang sa iyang pinili.

¹⁰ Ang wala moila sa Diyos hinuon, nagsalikway sa tarong. Mitalikod sila sa Ginoo ug silotan sumala sa ilang katuyoan.

¹¹ Masulob-on ang wala maghatag og bili sa kaalam ug sa pagtulon-an. Kawang ang ilang pagsalig. Anugon ang ilang kahago. Walay nakab-ot ang ilang trabaho. ¹² Buangbuang ang ilang mga asawa; yawan-on ang ilang mga anak; gipanghima-raot ang ilang kali-watan.

Ang tinuod nga kinabuhing mabungahon

• ¹³ Malipayon ang asawa nga walay anak, kon walay ikasaway niya ug wala siya manapaw. Makaplagan siya nga mabungahon sa adlaw sa hukom.

¹⁴ Malipayon ang birokon nga walay daotang binuhatan, walay gihambin nga kasuko batok sa Diyos. Ang iyang kamatinud-anon gantihan og dako uyamot sa espesyal nga dapit sa langitnong puluy-anan sa Ginoo.

Ingon nga nawala ... (b. 3). Way kataposan silang maglipay sumala sa ilang gipakamithi ug gilaoman dinhi sa kalibotan. Sa ato pa, ang atong nakita mao lang ang kamatayon sa kauban o pariyenti nga mibiya nato, apan sa pikas bahin, ang wala nato makita, mao ang ilang pagbalik sa sabakan sa Diyos.

Sa panahon sa hukom makita nga ang mga tarong mao ray magpabiling buhi. Ang kamatayon sa mga higala sa Diyos nagdalag kalinaw sa kadapig nila. Pinaagi sa ilang kamatayon dad-on sa mga martir ang bandila sa kadaogan sa lintunganay nga ilang gipakigbisogan.

• **13. Malipayon...** Sa Biblia kanunayng gidayeg ang kinabuhing mabungahon, sa mga magtiayon nga daghag anak ug nag-agak nila sa kinabuhi (Slm 127 ug 128). Gisubli dinhi ang pangutana: Unsay kinabuhing mabungahon? Sa Israel, giisip nila nga gisilotan sa Diyos ang magtiayon nga walay anak, gani ang ilang Ba-

¹⁵ Ang paningkamot sa mga tarong magdalag bunga nga labing pinili. Ang hustong hukom kahoy nga dili malaya.

¹⁶ Apan ang kabataan nga nahi-mugso gumikan sa panapaw mamatay og sayo. Ug ang mga liwat sa makasasala nga panag-ipon mangamatay.

¹⁷ Kon taas ang ilang kinabuhi wala silay bili; sa kataposan, tamayon sila sa ilang katigulangon. ¹⁸ Kon sayo silang mamatay, wala silay paglaom, ug dili makahupay sa kaugalingon sa paghuhuna bahin sa Hukom.

¹⁹ Bangis ang kapalaran sa yawan-ong kaliwatan.

4 ¹ Maayo kaayo ang dili pagpanganak ug ang kamahiyason. Tinamod sila sa Diyos ug sa katawhan. Ang handomanan sa ilang kinabuhi wala kataposan.

² Kon naa ang maong hiyas ato ning sundon. Kon wala, mangandoy ta ini. Purong-puronganni sa kalibotan nga wala kataposan tungod sa pagbuntog sa wala ikasaway nga pakigbisog.

³ Wala kapuslanan ang daghang kaliwat sa daotan. Ang liwat sa kaduhaaduaang mga tanom wala lawom nga mga gamot; dili makahatag og lig-ong sukaranan. ⁴ Sulod sa usa ka panahon mamunga sila, apan ang huayang nilang mga sanga mangalaksi sa unos. ⁵ Mabali ang mga sanga nga wala pa makatubo. Ang ilang bunga wala pulos, hilaw nga kan-on ug dili magamit. ⁶ Ang mga bata nga natawo sa gidiling pakighilawas mosaksi, inigsusi sa Diyos nila, sa sayop nga binuhatan sa ilang ginikanan.

• ⁷ Ang tarong, bisag mamatay sa dili

pa panahon makapahulay. ⁸ Ang pangidarong talahoron dili mag-agad sa gitason sa mga adlaw. Ug ang gidaghanon sa katuigan dili tinuoray nga sukdanan sa kinabuhi.

⁹ Ang tawong ubanon masinaboton. Ang kinabuhi nga walay buling taas ug hingkod nga pangidaron.

¹⁰ Ang tarong nakapahimuot sa Diyos nga nahigugma niya. Kay nagpuyo man siya uban sa makasasala, gibayaw siya. ¹¹ Gikuha siya sa Diyos basin unyag daoton sa yawa ang iyang salabaton ug tintalon ang iyang kalag sa mabudhion. ¹² Kay ang atong pagkadani sa daotan makapalibog sa tinuod nga mga mithi. Ug ang walay puas nga pangandoy nag-among-among sa yanong kasingkasing.

¹³ Bisag sayong natapos ang iyang kinabuhi, layo siyag naabtan. ¹⁴ Kay bililhon ang iyang kalag alang sa Ginoo, dali siyang gikuha sa mga daotan nga naglibot niya.

¹⁵ Ang mga tawo nakakita, apan wala makasabot ug wala mosantop sa ilang panumdoman nga ang grasya ug kaluoy sa Diyos naa sa iyang mga pinili. Ang iyang panalipod alang sa mga balaan.

¹⁶ Ang makiangayon nga namatay nagsaway sa daotan nga buhi pa. Ang batan-ong kinabuhi nga daling natapos nagsaway sa mga adlaw nga wala kataposan sa daotan.

laod nagdili sa mga yonoko (o sa mga tawong kinapon) pag-apil sa ilang pagsimba. Hinuon dunay usa sa mga propeta nga sukwahig panglantaw bahin ini (tan-awa ang Is 56:4)

Malipayon ang birokon... (b. 14). Mao ni ang laing talan-awon sa kinabuhing mabungahon: ang pagpangitag kahingpitan. Anaay mga magtiayon nga wala anak ug mga babayeng dili minyo nga naghalad sa ilang gugma ug pag-alagad sa hinikawan sa katilingban, tungod ini mibati silag katumanan sa ilang kinabuhi sa pag-angkon og espirituhanong mga anak ug banay. Busa, ang mabungahong kinabuhi mao kanang gitahan sa Diyos ug sa isigkatawo. Dihang gisulat kining basahona, dihay mga Judio nga miadto sa kamingawan aron pagpuyog katilingbanong kinabuhi; kanunay silang nag-ampo aron mapadali ang pag-abot sa Manluluwas. Sa umaabot nga katuigan, ihalad ni Maria ang iyang kaulay sa Diyos tungod ini, si Maria nahimong modelo sa

kaulay nga gihalad sa Diyos. Laing ning matang sa kamabungahon.

• **4.7** Nganong gikuha siya sa Diyos, nga maayo man siyang tawo? Kining tudlinga insaktong higayon pagtubag ining maong pangutana. Ang Diyos naghatag og grasya sa uban, aron sila molambo ug motubo sa pagtoo sa dali rang panahon; apan alang sab sa uban ang maong kahingpitan nagkinahanglag kapid-an ka tuig.

Ang tarong nakapahimuot... (b. 10). Ang asawa o anak nga gikuha sa Diyos dili atoa. Ang lig-on nga bugkos sa paghigugma tali nila ug nato namugna tungod sa daghang hitabo ug mga handomanan, apan naa pay mas lig-ong gugma nga naghiusa tali kanila ug sa Ginoo nga nagtagana kanila para Niya lang.

Kay nagpuyo... (b. 10) (basaha sa Gen 5:24). Mao ni ang laing tubag sa hinanali nga kamatayon sa atong mga kabataan: kinsay nasayog sa

¹⁷ Tingali nakita nila ang kamatayon sa maalamon, apan dili nila masabtan ang laraw sa Diyos alang niya ug nganong gidala siya sa kahilwas. ¹⁸ Tingalig makakita ug mangyam-id sila niya. Apan ang Ginoo motamihid sab nila ¹⁹ kon mahimo na silang walay pulos ug patay hangtod sa kahangtoran ug inayran.

Ang Ginoo mobalibag nila sa yuta. Wala silay tingog ug mauyog ang ilang sukaranan. Mahunlak sila ug magantos sa kasakit. Bisan ang ilang panumdoman mapapas.

²⁰ Moabot sila nga magkurog kon hukman na ang ilang mga sala. Ug makugang sila kon paatubangon na sa ilang kamakasasala.

Paghukom sa mga tarong ug sa walay Diyos

5

^{•1} Unya, ang makiangayon mobarog nga masaligon.

Iyang atubangon ang nagdaugdaog niya.

Wala nila hatagig bili ang iyang kahago.

² Pagkakita nila kaniya nalisang sila pag-ayo.

Natingala sila nga naluwas siya nga wala damha.

Nagbasol sila ug naguol.

³ Modaghong sila ug moingon:

⁴ Siya ang atong gibugalbugalan ug gisaway.

Mga buang gyod ta!

Atong giisip nga binuang ang iyang kinabuhi ug ang iyang kamatayon dakong kaulaw.

⁵ Apan tan-awa! Usa diay siya sa mga anak sa Diyos. Gihatagan siyag luna uban sa mga anghel nga balaan!

⁶ Pagkalayo sa atong pagkahisalaag sa kamatuoran!

Ang kahayag sa mga tarong wala makalamdag nato ni ang adlaw misubang alang nato.

⁷ Gisubay nato ang dalan sa inhustisya.

Nagpadulong ta sa kamatayon.

Kadaghanan gisubaysubay nato

ang wala pa naagiing kamingawan.

dangatan unya sa ilang kinabuhi? Ang Diyos mas nasayod unsay angay sa matag usa.

• **5.1** Gihisgotan sa mga propeta ang hukom sa Diyos sa daghang higayon. Naghisgot sila nga dunay hukom nga mahitabo ining kalibotana kanus-a ang Ginoo mobalos pagsilot sa mga masalaypong nasod o pundok aron pagtarong sa kasaysayan sa katawhan.

Karon atong nahibaw-an nga tagsa-tagsa tang hukman sa Diyos human sa atong kamatayon. Kining maong panid wala maghatag og kama-hinungdanon kinsa ang mapamatud-an sa panahon sa kalinaw nga naghimog maayo o daotang binuhatan. Gihatagag gibug-aton dinhi ang mga matitud-anon sa Diyos sa panahon nga sila gihasi.

Makapatandog nato kining mga pulonga sa atong panahon kanus-a dunay daghang magtoo nga maghisgot lang og hustisya sa panahon nga nabutang sa piligro ang ilang trabaho ug kinabuhi. Sa laing bahin ang materyalistang kalibotan nagtudlo sa sayop nga panglantaw sa kalipay

nga kuno matagamtam sa paghuboghubog, droga ug sa pagbaton sa kalibotanong mga bahandi.

Moabot kanang adlaw kanus-a tukason ang mga maskara sa atong pagkatawo, mga maskara nga misalipod sa atong pagpakaaron-ingnon ug pagkamaot. Makita ang atong kahubo, ug ang Diyos nga Amahan, ang Ginoo nga nasayod sa tanan, moganti o mosilot nato. Makita unya sa mga daotan sa tumang katin-aw ang kahaw-ang sa ilang kinabuhi. Sa dili pa sila pahamtangan og silot sa Diyos, hukman una nila ang kaugalingon: *Moabot sila nga magkurog kon hukman na ang ilang mga sala (4:20).*

Apan ang tarong ... (b.15). Ikatandi kini nato sa sambingay sa paghukom nga gihisgotan sa Mt 25:31; ang kalainan lang kay gilain ni Jesus ang mga tawong nagpakabana sa isigkatawo ug ang wala, apan dinhi ang naghasi ug ang gihasi magkaatubangay. Magkahimamatay pag-usab silang tanan human ang panahon sa gibuhat nga mga pagdaugdaog sa mga daotan.

Apan wala ta masayod sa dalan sa Diyos.

⁸ Unsay nakaayo sa atong garbo?

Unsay nahimo sa bahandi nga atong gipanghambog?

⁹ Kanang tanan nanglabay nga daw anino.

Ingon sa daklit nga hungihong.

¹⁰ Sama sa barko nga mitadlas sa dagat,

wala magbilin og timaan sa giagian.

Ug ang timaan sa iyang unayan dili makit-an inig-agi.

¹¹ Sama sa langgam nga naglupad tadlas

sa kapunawpunawan,

walay timailhan sa giluparan.

Gikapakapa ini ang pako nga misiak sa kahanginan,
apan walay timailhan sa iyang gilabyan.

¹² O sama ba hinuon sa bangkaw

nga gipunting sa ig-onon.

Naiway ang hangin ug mitiklop ni dayon;

walay nasayod diin ni agi.

¹³ Ingon sab ta ini:

bag-ohay lang nga nahimugso

ug mawala lang dayon.

Unsay timaan sa hiyas nga atong ikapakita,

nga wala na tay umoy sa atong kalampingasan?"

¹⁴ Ang paglaom sa walay pagtoo sa Diyos morag tahop
nga gipadpad sa hangin;

sama sa nipis nga yelo nga natunaw sa unos;

sama sa aso nga gikatag sa hangin,

mawala ni daw handomanan sa daklit nga pagbisita.

¹⁵ Apan ang tarong mabuhi sa khangtoran.

Ang ilang ganti naa sa Ginoo

ug ubos sa pag-amuma sa Labing Halangdon.

¹⁶ Tungod ini nakadawat sila sa gingharian sa himaya ug sa naggilak nga
purongpurong gikan sa kamot sa Diyos.

Tapin-an sila sa iyang kamot

ug ang iyang bukton ilang taming.

¹⁷ Ang mainitong gugma sa Diyos

magpakita sa iyang hinagiban.

¹⁸ Isul-ob niya ang hustisya nga iyang taming

ug ang tarong nga hukom nga iyang helmet;

¹⁹ ang kasantos nga dili mabuntog ang iyang panalipod;

²⁰ ang dili mapuypoy nga kasuko iyang espada.

Ug ang tibuok kalibotan magmartsa

uban niya batok sa mga buangbuang.

²¹ Ang maayong pagkapunting nga kilat moigogyod; ang kapanganoran mao ang arko sa mga pana. ²² Ulanan silag yelo tungod sa iyang kapungot. Dabudabohan sila sa dagat ug lamyonsatubigsaway kukaluoy. ²³ Mobul-

hot ang gamhanang hangin ug ipadpad sila sa layong dapit sama sa uhot. Niining paagiha ang tibuok kalibotan laglagon tungod sa pagkawalay balaod. Ang mga buhat nga daotan mopalukapa sa trono sa mga gamhanan.

WALAY MATUOD NGA KAALAM KON WALAY RELIHIYOSONG KAMATUORAN

6 • ¹ Pamatia, O mga hari ug sabta; mga pangulo sa labing layo nga kayutaan, dawata ang pasidaan. ² Paminaw, kamong nagmando sa daghang katawhan ug nang-hambog sa gidaghanon sa ginsakpan sa kanasoran ninyong pagano.

³ Ang gahom gihatag kaninyo sa Ginoo. Ang inyong pagkahari naggikan sa Labing Halangdon nga mag-usisa ug magtuki sa inyong katuyoan.

⁴ Kon sa inyong pagkaopisyal sa iyang gingharian sa tinuod, dili mo makiangayon sa inyong paghukom ni nagtuman sa iyang balaod, ni nagsubay sa dalan nga gitudlo sa Diyos, ⁵ iya dayon silang pakgamong sa dakong kapungot. Kalit nga mohampak ang iyang silot sa mga gamhanan.

⁶ Mahimong pasayloon ug nakapamali-libad ang makaluluoy, apan ang gamhanan mahiagom sa silot nga hilabihan.

⁷ Kay ang Ginoo sa tanan walay gipili. Dili siya moila sa kabantog. Bantogan o timawa pareho sila nga iyang binuhat ug nagtan-aw siya sa tanan. ⁸ Apan ang mga gamhanan, hipgit ang ilang hukom.

⁹ Nagsulti ko alang ninyo, mga harianon, aron makakat-on unta mo sa Kaalam ug dili masukamod.

¹⁰ Ang nagtuman sa mga balaod nga balaan sa balaang paagi ilhon nga balaan. Ug ang midawat sa iyang pagtulon-an makakaplag ini alang sa ilang panalipod.

¹¹ Kahinangpi ang akong mga pulong, tinguhaa sila ug ila mong tudloan.

¹² Ang kaalam sanag, dili lubog. Andam ning magpakita sa kaugalingon sa nahigugma niya ug magpapadayag sa nangita niya. ¹³ Una siyang moabot aron sugaton ang nangandoy niya. ¹⁴ Pangitaa siya sa kabuntagon ug dili ka mapakyas. Makaplagan mo siya nga naglingkod sa imong pultahan.

¹⁵ Ang pagpalandong sa Kaalam, kahingpitan sa salabotan. Ang mabinantayan niya malingkawas sa bisag unsang kahingawa.

¹⁶ Iyang pangitaon ang angayan niya. Maabi-abihon siyang motagbo nila sa dalan ug naa siya kanunay sa ilang hunahuna.

¹⁷ Ang sinugdan sa Kaalam mao ang matinud-anong pagtinguha sa disiplina. Ang pagpakabana ini, paghigugma sa kaalam.

¹⁸ Nag-pasabot ni nga ang pagmahal niya pagsunod sa iyang balaod. ¹⁹ Ang pagtuman sa iyang balaod nagsiguro sa kadili malimbongon nga magdala nato duol sa Diyos.

²⁰ Niining paagiha, ang pangandoy sa Kaalam magdala nato sa pagkahari.

²¹ Busa, mga hari sa kanasoran, kamo nga ganahan sa mga trono ug baston, pasidunggi ang Kaalam kon nangandoy mong magmando sa kahangtoran.

• ²² Sultihan tamo unsa ang Kaalam ug giunsa niya pagkamugna. Wala koy itago ninyo. Hinunoo, akong subayon ang iyang kasaysayan gikan sa sinugdan ug klarohon ko siya pagpaila ninyo.

²³ Dili tamo linglahon ni tagoan ko ang matuod. Kay wala nako ang makaut-ot nga kasina nga layo ra kaayo sa Kaalam.

²⁴ Ang daghan kaayong maalamon makadalag kaluwasan sa kalibotan. Ang hari nga may kabuot maglig-on sa iyang katawhan. ²⁵ Busa, tun-i ang akong gipanulti ug paningkamoti nga duna moy mapupo.

7 ¹ Mamatay sab ko sama sa uban. Kaliwat ko sa unang tawo nga giuomol gikan sa yuta. Ang akong karne gihulma sa tago-angan sa inahan. ² Ang iyang dugo nag-umol nako sulod sa 10 ka bulan gikan sa binhi sa usa ka lalaki nga gihatag diha sa lawasong pagtagbaw ang kauban sa pagkatulog.

³ Sa akong pagkahimugso, gihanggab ko ang hangin sama sa uban. Nahulog ko sa yuta nga mao ra alang sa tanan. Ang una kong paghilak pareho usab sa ubang bata.

⁴ Gipakaon, giumumahan ug giputos ko sa lampin. ⁵ Sa pagkatinuod, walay laing hari nga nagsugod og lahing kinabuhi. ⁶ Kay may usa lang ka agianan sa kinabuhi alang sa tanan ug usa ra pod ang agianan sa pag-gawas ini.

• **6.1** Dinhi magsugod ang “pakigpulong sa mga hari bahin sa Kaalam.” Sama sa gisulti nato sa pasiuna sa Ecclesiastes, kasagarang gilarawan sa Kaalam nga ang nagsulat ini mao si Hari Solomon. Dayag kaayo dinhi ining maong basahon nga ang tagsulat nagpakaaron-ingnon nga si Hari Solomon ug iyang gipadayag ang mga pulong sa Kaalam sa mga ngabil ni Solomon.

• **22.** *Wala koy itago ninyo.* Makita sa kristyanos nga ang ilang pakighiusa sa Diyos

mas importanti kay sa ilang kinabuhi. Maninguha sila pagpaambit sa ilang kaalam sa mga tawo sa ilang palibot; ug ilang tabangan ang ilang mga silingan ug pamilya nga mas molambo ug mas magkasuod. Dili ang katawhan ang mas nakaila kinsay mas maalamon, apan ang nasayod unsaon pagpaambit sa ilang kasinatian sa uban, labi na kon ang gipaambit mao ang pagpakigsuod sa Diyos.

Gipalabi ko siya... (b. 7, 9): basaha sa Mt 13:44-45.

Nag-ampo ko ug gihatag kanako ang kaalam

⁷ Nag-ampo ko ug gihatag kanako ang panabot. Mainiton kong nangamuyo ug ang Espiritu sa Kaalam midangat nako.

⁸ Gipalabi ko siya sa baston ug trono. Gibalewala ko ang katigayonan atubangan niya.

⁹ Gipalabi ko siya sa bisag unsang alahas nga dili mabanabana ang bili. Kay ang bula-wan kon itupad ini sama lang sa pipila ka lusok sa balas, ug ang plata daw lapok lang.

¹⁰ Gihigugma ko siya labaw sa katigayonan ug kaanyag. Gipalabi ko gani siya sa kahayag kay ang iyang silaw walay pagkatapos.

¹¹ Nagdala siyag lain pa nga maayong mga butang. Anaa sa iyang kamot ug bahandi nga dili mabanabana ang kadaghan.

¹² Nalipay ko sa tanang miabot kanako uban sa Kaalam. Wala ko masayod nga siya diyang ilang inahan.

¹³ Gawasnon kong gipaambit ang tanan kong nakat-onan. Wala ko maghunahuna sa kaugalingon kong kaayohan ug wala koy tinguha paglilong sa hiyas ini. ¹⁴ Kay siya ang bahandi sa tawo nga dili mahurot. Ang nagbaton niya, higala sa Diyos. Gitugyan ni niya isip bunga sa disiplina.

¹⁵ Ihatag unta sa Diyos kanako ang gasa pagsulti pinasikad sa maayong panabot, ug pagpalandong sa paagi nga angayan sa mga gasa nga akong nadawat. Kay ang Diyos giya sa Kaalam, ug nagtudlo siya sa mga malalamon. ¹⁶ Anaa ta sa kamot sa Diyos: Ang atong kaugalingon, mga pulong, panabot ug kasinatian.

¹⁷ Siya ang naghatag nako sa matuod nga kahibalo bahin sa kalibotan ug sa kinaiyahan. ¹⁸ Ang sinugdan, ang kataposan, ug ang panahon nga gitaliwad-an ining duha; ang pag-ulhos-ulhos sa mga adlaw ug ang pagsunodsunod sa panahon; ¹⁹ ang pagtuyok sa katuigan ug ang pagkabutang sa mga bitoon;

• **7.21** Mahaom usab dinhi ang pamahayag sa Pan 8:22. Ang matuod nga kaalam nga magtultol sa tawo sa kinabuhì nagkikan sa Diyos: iya kinal sa Diyos mismo. Ang Diyos, nga katingalahang nia sulod sa atong kahalidman, naghatag sa kinabuhì ug kaalam.

Walay hugaw... (b. 25). Taas nig pagtan-aw mahitungod sa Kaalam. Kay “balaan man siya ug putli”, ang kaalam sa Diyos makatuhop sa tanan, bisan pa sa hugaw ug naman-sahanan; naglamdag ni sa atong luya ug may kinutobang espiritu. Ang mga Judio kaniadto nasayod gikan sa Balaod nga kinahanglang magpabilin silang “hinlo” ug maglikay sa bisag unsang “hugaw”, pananglit kon magsaghid ang duha ka tawo, “hugaw” ang makatad sa hinlo (basaha sa Lev 11:1 ug Hag 2:12). Dinhi, ang kaalam sa Diyos mobuntog sa kangitngit ug sa kabuigan sa tawo (Ef 5:13).

Apan ang daotan... (b. 30). Ang kristyanos nga nagpuyo sumala sa pulong sa Diyos magdala

²⁰ ang matang sa mananap ug ang kinaiya sa mangtas nga mananap; ang gahom sa espiritu ug ang pangatarongan sa tawo; ang nagkalainlaing klase sa tanom ug ang kinaiya sa mga gamot nga ikatambal.

Ang dan-ag sa kahayag nga walay kataposan

• ²¹ Nasayran ko ang tanang butang nga atong nakita ug ang tanang gitago. ²² Kay ang Kaalam, ang tag-iya ining tanan ang nagtudlo nako.

Anaa niya ang espiritu nga may sa-labotan. Lahi siya sa uban, pino, abtik, mubo, lunsay ug sayon siyang sundon. Dili ni manglimbong ug nahigugma sa maayo. Walay makapugong ini. ²³ Mapuslanon ni, mahigugmaon sa katawhan, dili matarog, kasaligan, kalma bisag gamhanan sa tanan. Makita ini ang tanan ug motuhop sa tanang espiritu, bisag unsa pa ni kalantip, kabatid ug katim-os.

²⁴ Ang Kaalam, sa tinuoray, mas kusog kaayong molihok kay sa uban. Sa iyang kalunsay, motuhop ug mokatap siya sa tanang butang.

²⁵ Siya ang gininhawa sa gahom sa Diyos, ang dalisang nga tubod sa himaya sa Labawang Makagagahom. Walay hugaw nga makasulod niya. ²⁶ Siya ang dan-ag sa dili matapos nga kahayag, ang walay lama nga salamin sa binuhatan sa Diyos ug ang larawan sa iyang kaayo.

ug kahayag taliwala sa kangitngit; naa siya uban, ug aktibong naglihok pag-atubang sa mga problema sa nasod, mitahan sa kaugalingon siya nga walay pagkewenta sa dangatan, aron mabag-o ang dagway sa yuta.

Iya silang himoon... (b. 27). Giingon sa 2:24 nga gibulingan sa yawa ang binuhatan sa Diyos pinaagi sa pagdala inig kamatayan. Karon, ang Kaalam sa Diyos maoy makigbatok sa kamatayan.

Siya ang gininhawa... (b. 25). Alang sa kristyanos kining mga pulonga nagpunting kang Cristo nga nia uban nato. Ang Kaalam, nga mao ang “larawan sa kahalangdon sa Diyos ug salamin sa iyang kalihokan” mao si Cristo, sumala sa gipamulong kanato ni Pablo sa Col 1:15 ug Heb 1:3. Si Juan sab nagtawag ni Cristo nga “Pulong” sa Diyos (Jn. 1:1). Basaha ang pasi-una sa Sulat alang sa taga Efeso.

Kining pag-ampo gibasi sa hitabo nga gihi-

²⁷ Kay mao ni ang kaalam, maka-himo sa tanang butang. Samtang mag-pabilin siya sa kaugalingon nga dili mausab, mosulod siya sa mga kalag nga balaan. Iya silang himoon nga mga propeta ug higala sa Diyos. ²⁸ Kay ang Diyos mahigugma lang sa nagpuyo sa kaalam.

²⁹ Sa pagkatinuod, labaw pa siya katurahom sa adlaw ug kahawod sa tanang hugpong sa mga bitoon. Dili makatumbas niya ang ilang kahayag, ³⁰ kay ang kahayag mohatag og lugar sa kagabhon. Apan ang daotan dili makabuntog sa kaalam.

8 ¹ Ang Kaalam magpaila sa iyang kalig-on gikan sa usa ka tumoy sa kalibotan hangtod sa pikas tungod sa hustong pagdumala sa tanang butang. ² Ako siyang gimahal ug gipangita sukad sa akong kabatan-on. Nangingkamot ko nga mahimo siyang akong kapikaskay nahigugma ko sa iyang katahom.

³ Ang pagkaduol niya sa Diyos nagbutyag sa iyang hamiling pagkahimugso. Kay ang Ginoo sa tanan nahigugma niya. ⁴ Tinudloan siya sa kahibalo sa Diyos ug gipili niya ang iyang binuhatan.

⁵ Kon nangandoy ta sa kinabuhi, unsa pa kaha sa Kaalam nga nagbuhat sa tanan? Kon ang salabotan batid, labaw pa kabatid ang naghimo sa tanan. ⁶ Kon nakadayeg ka sa hustisya, ang matag hiyas bunga sa iyang kahago. Kay siya nagtudlo sa pagpugong sa kaugalingon, sa kaalam, sa hustisya, sa kaisog – sa tanan nga labing makatabang sa tawo sa iyang kinabuhi.

⁷ Kon may tawo nga ganahan sa kasinatian, nasayod siya sa nahitabo kaniadto, ug makalantaw sa umaabot nga panghitabo.

⁸ Makahatag siya sa mga kahulogan ug makahubad sa mga tigma. Makakita siya sa mga timaan ug katingalahan, ang kataposan sa panahon ug ang катуigan.

⁹ Busa, nakahukom ko sa paghimo niya nga kaabay sa kinabuhi. Nasayod ko nga maalamon siyang magtatambag. Magdasig siya nako panahon sa kabalaka ug kagulangan.

¹⁰ Nakaingon ko: “Uban niya maako ang kadungganan diha sa kanasoran. Bisan sa akong kabatan-on, pinasidunggan ko uban

sa mga hamtong. ¹¹ Makit-an nila ang kahait sa akong hukom ug dayegon ko sa mga gamhanan.

¹² Kon magpakahilom ko, maghulat sila aron mamati nako. Kon mosulti ko, mamati sila. Bisag mosulti kog dugay, tabonan nila sa kamot ang ilang ngabil.

¹³ Salamat niya, maangkon ko ang kinabuhiing walay kataposan. Ang nagsunod nako, binlan ko sa tunhay nga handomanan.

¹⁴ Dumalahon ko ang katawhan ug ang kanasoran nga naa ubos sa akong gahom.

¹⁵ Ang bangis nga mga hari mokurog inigkadungog nila sa akong ngalan. Apan sa akong katawhan ipaila ko ang kaugalingon nga aghop ug isog sa panag-away.

¹⁶ Inigpauli na nako mopahulay ko uban niya, diin walay kapaitan; walay pag-antos sa among pag-ambitay sa kinabuhi kondili, lunlon katagbawan ug kalipay.

¹⁷ Sa akong pagpalandong ini, akong nasabtan nga makab-ot ko ang kinabuhing tunhay sa akong pagpakighiusa sa Kaalam. ¹⁸ Mahingpit ang akong katagbaw sa akong pagpakighigala niya. Dili mohubas ang kinabuhi sa tanan niyang gimbuhatan. Ang kasinatian niya magdala sa sinabtanay ug kabantog tungod sa sukliay sa hunahuna. Unya, pangitaon ko siya aron akong maangkon.

¹⁹ Bisan sa bata pa ko, nindot na ang akong kinaiya. ²⁰ Maayo kog kabubut-on; ug kay maayo, misulod ko sa lawas nga walay mansa.

²¹ Apan nasayod ko nga akong maangkon ang Kaalam, kon ihatag siya sa Diyos kanako. Timaan ni sa kahait sa salabotan nga masayod kinsa ang naghatag. Giduol ko ang Ginoo ug nangaliya niya sa tibuk kong kasingkasing sa pag-ingon:

Ihatag kanako ang imong kaalam

9 ¹ Ang Diyos sa among katigulangan ug Ginoo sa kaluoy, kansang pulong nagbuhat sa tanang butang, ² sa kaalam giuol niya ang tawo aron modumala sa imong mga binuhat. ³ Siya ang nagmando sa kalibotan sa kabalaan ug hustisya. Mosilot siya sa hustong hukom.

⁴ Hatagi ko sa Kaalam nga molingkod tupad sa imong trono. Ayaw kog isalikway sa pundok sa imong mga anak,

⁵ kay ako ang imong sulugon, ang anak sa imong babayeng alagad. Tawo

gotan sa 1 Hari 3:6, diin si Solomon nangayo sa Diyos sa gasa sa Kaalam.

• **9.1** Ang importanting gikinahanglan aron mahuptan ang kaalam mao ang pagbato sa mapaubsanon ug yanong kasing-

kasing. Bisag kinsa nga mibulig sa Diyos, hatagan og gasa sa katarong, sa husto nga panghukom ug bisan gani ang gahom pagpangulo sa iyang katawhan. Si Abraham ug si Moises gitawag sa Diyos aron paghimog dagkong mga butang.

ko nga huyang ug may kataposan. Dyotay lang ang akong panabot mahitungod sa hukom ug sa mga balaod. ⁶Bisan ang labing hingpit sa mga anak sa tawo walay bili hangtod nga makadawat siya sa Kaalam nga gikan nimo.

⁷Imo kong gipili nga hari alang sa imong katawhan, maghuhukom sa imong mga kaliwat.

⁸Gisugo ko nimo pagtukod og templo ibabaw sa imong bukid nga balaan. Ingon mansa altar diha sa yudaddin magpuyo ka nganagsundog sa balaan mong Tolda nga imo sukad pa sa sinugdhan.

⁹Nag-uban nimo ang Kaalam nga nahibalo sa imong mga buhat. Diha siya samtang gibuhat mo ang kalibotan, nasayod unsay nindot sa imong mata ug tarong sa imong kasugoan.

¹⁰Ipadala siya gikan sa balaang kalangitan ug pakanaoga sa imong balaang trono aron magtrabaho uban nako. Sa ingon, mahibalo ko unsay makapahimuot nimo.

¹¹Kay nasayod ug nakasabot siya sa tanan, giyahan niya ang akong buluhaton uban ang kamabinantayon ug panalipdan ko niya sa iyang gahom.

¹²Unya, ang akong binuhatan makapahimuot nimo. Akong hukman ang imong katawhan sa hustisya. Mahimo unya kong angayan sa trono sa akong Amahan.

¹³Sa pagkatinuod, unsay masayran sa tawo bahin sa katuyoan sa Diyos? Kinsay makatagna sa kabubut-on sa Ginoo?

¹⁴Kay ang tawhanong katarongan mahadlokon ug ang atong pagtoo malinglahon. ¹⁵Ang lawas nga madunot bug-at alang sa kalag ug ang atong tolda nga yuta makapabug-at sa abtik nga hunahuna.

¹⁶Halos wala tay nasayran bahin sa mga butang sa kalibotan. Anaa ang panlimbasog aron atong masabtan ang nia sa duol. Kinsay makasabot og lawom sa langitnong mga butang?

¹⁷Kinsay mahibalo sa imong pagbuot gawas kon tagagan mo siya sa kaalam ug gipadala mo ang imong balaang espiritu kaniya? ¹⁸Niining paagiha, gitudloan mo ang katawhan sa tarong nga dalan. Mahibaloan nila kinsay makapahimuot nimo ug ang naluwas sa kaalam.

ANG KAALAM SA DIYOS NAGBUDLAY DIHA SA KASAYSAYAN

10 ¹Ang Kaalam nanalipod sa amahan sa kalibotan, ang unang tawo nga giuol ug gibuhat nga nag-inusara. ²Giluwat siya sa kaalam sa iyang kasaypanan ug gihatagag gahom aron modumala sa tanang butang.

³Kon ang bangis nga tawo masuko ug mahimulag sa Kaalam, malaglag siya sa masuk-anong pagpatay sa iyang igsoon.

⁴Tungod niya ang kalibotan nalunod sa baha. Apan sa gihapon, giluwat siya sa

Kaalam nga nag-agak sa tarong gabay sa kumon nga tabla.

⁵Diha nga ang mga nasod nagkahi-usa sa ilang daotang laraw unya, nangalibog, ang kaalam nagpili sa tarong. Iya siyang gimatuto aron walay ikasaway niya atubangan sa Diyos ug aron malig-on siya bisan pa sa iyang kaluoy sa iyang anak.

⁶Diha nga ang walay pagtoo sa Diyos nawala, giluwat niya ang tawo

• **10.1** Ang Kaalam sa Diyos naglihok diha sa kasaysayan sa kalibotan. Kon dunay dagkong panghitabo, dili dayon nato malantaw ang kaayohan ini sa kalibotan: diha na sa pagsubay sa

kasaysayan nga madiskobre nato ang maayo o dili nga sangpotanan. Dihang subayon nato ang kasaysayan sa katawhan, sama sa mga Israelita, makita ang laraw sa Diyos nga inanyag natukas

nga tarong ug gipalikay sa kalayo nga gibubo sa lima ka syudad. ⁷ Hangtod ining mga adlaw, ang ugang yuta nga gitabonan sa aso ang misaksi sa ilang kahiwian ug sa mga tanom nga may bungang way pagkahinog. Ingon man, ang haliging asin nga nagbarog isip bantayog sa babayeng walay pagtoo.

⁸ Kay wala nila tagda ang Kaalam, dili lang kay gililong kanila ang kahibalo alang sa maayo hinunoa, ang ilang pagkagun-ob nagpabiling bantayog sa kaugalingong kabuang. Sa ingon, ang kapakyasan dili gyod malimtan.

⁹ Apan giluwat sa kaalam ang iyang mga alagad sa ilang pagsulay. ¹⁰ Subay sa dalan nga tul-id, giagak niya ang tarong aron makalikay sa kasuko sa iyang igsoon. Iyang gipakita kaniya ang gingharian sa Diyos ug gipaila ang balaang mga anghel. Gihimo siyang malamboon ug malamposon sa iyang paningkamot.

¹¹ Ang Kaalam mibarog uban niya batok sa kahakog sa malupigon ug naghimo niyang adunahan.

¹² Gilabanan siya batok sa iyang mga kaaway ug giluwat sa mga laang nga giandam alang niya. Uban sa kaalam midaog siya sa lisod nga pakigbisog. Nakakat-on siya ining paagiha nga walay mas gamhanan kay sa kataha sa Diyos.

¹³ Wala niya biyai ang tarong dihang gibaligya ni. Dugang pa, gipalayo siya sa mga sala. ¹⁴ Mikuyog siya sulod sa

atabay, ug wala mobiya niya sa iyang pagkaginapos, apan gihimo siyang hari. May gahom siya labaw sa nagdaugdaog niya. Iyang gisaway nga bakakon ang namasangil niyang bakak ug gipasidunggan siya sa kahangtoran.

¹⁵ Siya ang nagluwas sa mga inosenti ug balaang katawhan sa nasod nga madaugdaogon.

¹⁶ Misulod siya sa kalag sa sulugoon sa Diyos ug pinaagi niya mibarog batok sa bangis nga mga hari uban sa mga timaan ug katingalahan.

¹⁷ Alang sa balaang katawhan naghatag siyang sweldo sa ilang kahago. Giagak sila sa nindot nga pamaagi. Iya silang hatagag landong inigkaadlaw ug kahayag sa mga bitoon inigkagabii.

¹⁸ Gipalabang sila sa Pulang Dagat, apan gilumsan ang ilang mga kaaway ¹⁹ nga gibanlas sa baybayon gikan sa kinailadman sa bung-aw.

²⁰ Busa, gisakmitan sa tarong ang walay pagtoo sa Diyos sa ilang kabtangnan. Nag-awit silag himno, O Ginoo, sa imong Santos nga Ngalan. Ug hiniusa sa ilang pagbati nagpasalamat sila tungod sa imong kamot nga manluwas. ²¹ Ang Kaalam makapasulti sa amang ug makapaklarong mohitok sa bata.

11 • ¹ Ang Kaalam nagpalamos sa ilang kalihokan pinaagi sa balaang propeta. ² Gilatas nila ang kamingawan nga walay nagpuyo ug naghimog tolda sa dapit nga dili maagian.

sa lainlaing hitabo. Daghang butang ang malakip sa katumanan sa mga laraw sa Diyos, sama sa: sala, silot, paghinulsol ug pasaylo.

Gihimo siyang... (b. 10). Ang diyosnon nga Kaalam nagtudlo nila sa mga trabaho nga molungtad ug mabungahon; gipakita sab niya ang daghang paagi sa pag-usik sa panahon. Gitudloan sila sa pag-puyo ug pagkinabuhi karon ug sa pagdiskobre sa mga tinubdan ug kalipay nga gitinguhang ihatag kanila sa Diyos. Bisag napakyas sila sa makadaghan pagtan-aw sa unahan sa agianan nga ilang gibaktas, ug nga morag kawang lang ang inadlaw nilang pakigbisog batok sa kaugalingon nilang kahuyangan, daan nang giandam ang ilang kinabuhi. Ug moabot ra ang adlaw kanus-a ilang masabtan ang paagi nga ang ilang paningkamot uban sa paningkamot sa dag-

hang kaisogon, makapabarog og Bag-ong Kalibotan.

Diha sa tudling 3, naghigot ni bahin ni Cain; sa tudling 4 bahin kang Noe, sa tudling 5 kang Abraham; sa 6 kang Lot; sa 10 kang Jacob; sa 13 kang Jose, ug sa 16 kang Moises.

• **11.1** Ang gugma sa Diyos alang sa iyang katawhan napadayag sa mga pwersa sa kinaiyahan nga silbing misilot sa mga Ehiptohanon aron pagluwas sa mga Hebreo. Napakita ni ining pito ka pananglit-an: mga mananap, mga dulon, ug mga bitin, ang pag-ulan og kalayo ug ang manna, ang kangitngit ug kahayag, ang panganaay, ang dagat (b. 16-19).

Ang mao gihapong... (b. 15). Pagtulun-an ni bahin sa mga pwersa nga nagpalihok sa atong

³ Mibarog sila batok sa mga kaaway ug mipalagpot sa masupilon. ⁴ Dihang giuhaw mitawag sila nimo ug gihatagan mo silag tubig. Gikan ni sa batong bantilis sa batohong pangpang, ang kahupayan nga maoy gipaabot sa giuhaw.

⁵ Ang mao gihapong mga binuhat nga gigamit nimo pagsilot sa ilang mga kaaway napahimuslan nila sa ilang kalisod.

⁶ Alang sa ilang mga kaaway ang tinubdan sa tubig nga walay paghubas nga nahugawan sa dugo – ⁷ masuk-anong tubag sa balaod nga nagmando pag-ihaw sa mga bata. Hinunoo, sukwhi sa tanang gilaoman, imong gibuhong sa tubig ang imong katawan. ⁸ Imong gipakita nila pinaagi sa kauhaw nga ilang giantos giunsa nimo pagsilot ang ilang mga kaaway. ⁹ Ang ilang pagsulay dili lain kondili mga maluluy-on nga pagbadlong. Tungod ini, ang mismong katawan nakahibalo unsa kabug-at ang hukom ug silot sa mga daotan.

¹⁰ Gisulay mo sila sama sa usa ka amahan, samtang imong gisusi ang ilang mga kaaway isip hari nga walay balatian.

¹¹ Ang mga kaaway nag-antos anang higayona, apan mag-antos gihapon sila sa sunod nga higayon. ¹² Kon ilang mahinumdoman ang nangagi, dobli ang ilang kaguol ug inagulo. ¹³ Nakit-an ra nila nga buhat sa Ginoo. Kay nakaamgo sila nga ang ilang silot nakabulahan sa uban.

¹⁴ Sa dugayng panahon nga wala pa nila ibutyag ang pagkatawo ni Moises, gisalikway siya ug giyam-iran. Apan karon, gidayeg tungod sa nahitabo ug human sila nakaantos sa kauhaw nga lahi kaayo sa pag-antos sa tarong.

¹⁵ Ang ilang kalampingasan ug binuang nga hunahuna nakapahisalaag nila, ngani nakapasimba nila sa mga halas ug uban pang ngil-ad nga mananap. Mao niy hinungdan nga imo silang gipadad-ag dakong panon sa mao gihapong mananap. ¹⁶ Nagtudlo ni nila nga ang silot may panagway nga sama sa sala.

¹⁷ Gani, ang imong kalabi mong gahaman nga nakahimo sa kalibotan gikan sa walay porma nga butang wala maglisod pagpadala kanilag mga oso ug bangis nga liyon; ¹⁸ o mangtas nga mananap nga bag-o pa lang gibuhat nga wala hiilhi ug puno sa kabangis. Nagbugag kalayo ug saba nga

kalibotan karon. Ang kahugpongan, ang katulin, ang teknolohiya, ang syensya, ug uban pa, mahimo ning tanan nga kahimanan alang sa kaling-kawasan sa tawo kon gamiton uban sa kaalam. Apan, sama sa nahitabo na, mahimo pod nga kaaway sa tawo, kon kining tanan, gamiton sa walay pagpanumbaling sa laraw sa Diyos alang sa kalibotan.

- 20. *Apan gihan-ay mo...* kay hingpit ang

mangusmo og aso, o nagpakidlap og makalisang nga siga sa ilang mga mata. ¹⁹ Mga binuhat ni nga dili lang makahimo pagpuo nila sa usa ka hunat kondili, bisan sa hitsura lang, makapatay na nila sa kahadlok.

Giunsa sa Diyos pagtul-id ang iyang mga anak

• ²⁰ Bisag wala pa ni, mangamatay gihapon sila sa usa lang ka ginhawa kon gukdon sa imong hustisya, o ikatagkatag sa usa lang ka huyop sa imong gahom. Apan gihan-ay mo ang tanang sinukod, inihap ug tinimbang.

²¹ Nakapakita ka sa imong gahom sa tanang higayon. Kinsay makapugong sa kusgan mong bukton? ²² Kay ang tibuk kalibotan nagbuy-od sa imong atubangan, igo aron mohilig sa timbangan, usa ka tolo sa yamog sa kabuntagon diha sa yuta.

²³ Apan kay ikaw labi mang gamhanan ug manggiluy-on sa tanan, wala nimo tagda ang mga sala. Gihatagan mo sa panahon sa paghinulsol ang imong mga anak. ²⁴ Gimahal mo ang tanang buhi. Walay imong gikasilagan sa tanan mong gibuhat. Kon nasilag ka pa sa bisag unsa, wala unta ni nimo himoa.

²⁵ Unsaon man paglungtad sa butang kon dili kini imong pagbuot? Unsaon man pagpabilin ini nga wala mo itugot? ²⁶ Naluoy ka sa tanan kay ang tanan imoha, O Ginoo, nga nahigugma sa kinabuhi.

12 ¹ Sa pagkatinuod, ang imong Espiritu nga walay kamatayon naa sa tanan. ² Busa, sa hinayhinay imong gitul-id ang nakasala, gimaymayan ug gipahinumdoman sa ilang paghisalaag aron ilang likayan ang daotan ug mosalig sila nimo, O Ginoo.

gahom sa Diyos, dili ni magdalag timaan sa kabangis: ang katahom, ang kahapsay ug ang kaayo dili magkulang sa tanan nga maggikan sa Diyos.

Ang mga teksto gikan sa 11:5 ngadto sa 15:19 taas nga parentesis nga nagpakita sa dakong kalainan tali sa pamaagi sa Diyos, isip higala ug agalon sa tawo, ug sa dakong binuang sa pagsimbag mga diosdios.

³ Nahitabo ni sa nanimuyo kanhi sa imong balaang yuta. ⁴ Gikaligutgotan mo sila gumikan sa ilang salawayong mga buhat. Ang ilang pagpamarang ug ang dili nila bala-anong pagsimba.

⁵ Naanad sila pagpatay sa kabataan nga walay kaluoy: sa pagkombira diin gikaon ang unod ug dugo sa tawo, lakip pa gani ang ilang tai samtang naghimo sila sa sikretong balansayon.

⁶ Tungod sa pagpatay sa ginikanan sa ilang mga anak nga walay makapanalipod, nangandoy ka nga puohon sila sa atong kagigulangan. ⁷ Ug ang yuta nga imong gimahal pag-ayo mahimo nga pinuy-anan sa angay-ang mga anak sa Diyos.

⁸ Apan imo pa gani silang gipakitaan sa imong kaluoy, kining makasasala, kay mga tawo man sila. Nagpadala kag mga tambo-boan nga mag-una sa imong mga sundalo aron inanay silang mapuo.

⁹ Makahimo unta ka pagtugyan sa mga lampingasan sa tarong diha sa gubat; o pag-puo nila sa usa lang ka hunat pinaagi sa bangis nga mga mananap; o sa pintas ug bangis nga sugo. ¹⁰ Apan sa inanay nga pagsilot nila, gihatagan mo silag higayon nga makahinulsol. Bisan pa ini, nasayod ka sa yawan-on nilang kinaiya, ang kadaotan nga dala sa ilang pagkatawo ug sa pagkapiho sa ilang pamaagi. ¹¹ Kay sila kaliwat nga tinunglo sukad pa sa sinugdan.

Bisan pa ana, dili to tungod sa kahadlok ni bisag kinsa nga imong gipasagdan ang ilang sala nga walay silot. ¹² Kay kinsay makahimo pagsulti nimo: “Unsay imong nahimo?” Kinsay mosalindot sa imong hukom? Kinsay mokasaba nimo kon imong puohon ang nasod nga imong gibuhat? Kinsay mosukol nimo aron pagpanalipod sa mga sad-an?

¹³ Kay walay laing Diyos gawas nimo nga nag-atiman sa matag-usa. Kinsay mangu-tana sa gipasikaran sa imong hukom? ¹⁴ Walay laing hari o gamhanan nga mangatubang nimo aron paglaban sa imong gisilotan.

¹⁵ Makiangayon ka ug nagmando pinaagi sa hustisya. Kon imo pang gihukman ang dili angayng silotan, gipanghimakak na unta nimo ang imong gahom.

¹⁶ Ang imong kusog tinubdan sa imong hustisya. Ug kay ikaw man ang Ginoo sa tanan, nagmaluluy-on ka sa tanan.

¹⁷ Ang nagduda sa imong kagamhanan gipakitaan mo sa imong kusog. Imong gibuntog ang kamabugabugalon adtong wala

masayod ini. ¹⁸ Apan ikaw, ang Ginoo sa kusog, maalamon kang naghukom ug nagdumala namo sa tumang pagpailob. Kay makahimo ka bisag unsa sa panahon nga imong gimbut-an.

¹⁹ Niining paagiha gitudloan mo ang imong katawhan nga ang tarong mahigugma sa isigkatawo. Gihatagan sab nimo ang imong katawhan ang hinungdan nga molaom sa pag-aghat nila aron maghinulsol sa ilang sala.

²⁰ Mainampingon ka ug mapailobon sa pagsilot mo sa kaaway sa imong katawhan. Angayan silang mamatay, apan gihatagan mo silag higayon ug dapit aron talikdan ang ilang katampalasan. ²¹ Sa higpit kaayong pagmatngon imong gihukman ang katawhan; ikaw nga nakigdait sa among katigulangan uban sa mga numpupa ug kasabotan nga puno sa nindot nga mga saad.

²² Oo, gisilotan mi nimo, apan labaw ka-ayo ang pagsilot nimo sa among mga kaway. Imo ming gitudloan nga mahinumdom sa imong kaayo sa among paghukom sa uban. Kon hukman mi, makapaabot mi sa imong kaluoy.

²³ Ang nagpuyo sa kabuang ug sa kalam-pingasan imong gisakit sa kaugalingon nilang kangil-ad. ²⁴ Nahisalaag sila sa dalan sa kasaypanan hangtod nga gipili nila ang law-ay ug luod nga mga mananap isip ilang dios. Nagpailad sila daw mga bata nga walay buot.

²⁵ Ug ingog kabataan nga walay buot, gisilotan mo sila aron bugalbugalan. ²⁶ Apan kon dili nila matngonan kining pasidaan, sa dili madugay makadawat sila sa tukmang silot gikan sa Diyos. ²⁷ Sa ilang pag-antos naglagot sila sa mga mananap nga ilang gidawat nga dios ug karon gisilot ni nila. Unya, tataw nilang nakita ug giila nga Diyos ang wala nila ilha kaniadto. Hinunoa, nag-antos sila sa kinadak-ang silot.

Batok sa nagsimba og mga larawan

13 ¹ Ang natural nga kahuyang sa tawo makit-an sa iyang pagkaignoranti bahin sa Diyos. Ang kasinatian sa mga butang nga nindot wala magdala nila sa pagdawat niya nga mao ang Siya. Interesado sila sa iyang mga buhat. Apan wala sila moila sa magbubuhat.

• **13.1** Ang hakog sa bahandi, gahom ug dungog dili manubaling sa Diyos. Ang mapahitas-on naghunahuna nga makab-ot niya ang tanan sa kaugalingong paningkamot. Gigamit nila ang kabtangan nga morag hingpit nga ilaha, sa walay pagtan-aw sa mas lawom nga kahulogan ini: kining tanan gasa sa Diyos alang sa tawo. Ang mga yano ug mapausbanon dali rang

makakita sa Diyos sa bisag unsang butang. Ang tubig, ang hangin, ang kabukiran nagpahinumdom nila sa hingpit nga Diyos nga nagbuhat nila; labi pa nilang makita ang gugma sa Diyos sa ilang mahal sa kinabuhi. Ang salabotan sa tawo naa aron pagdiskobre sa Diyos, nga nagtugob sa tanan ug maoy kataposang padulngan sa tanan. Sama niini ang giingon ni Pablo sa Rom 1:19.

² Ang kalayo, hangin, huyohoy, ang hut-ong sa mga bitoon, ang nagbul-og nga tubig ug ang kahayag sa kalangitan ilang giisip nga mga hari sa kalibotan.

³ Kon nabihag sila sa maong katahom ug ila ning ilhon nga dios, pailha sila unsa kaambongan ang ilang tagiya. ⁴ Kon nadani sila ini tungod sa ilang kusog ug kalihokan pasabta sila unsa kagamhanan ang nag-umol nila. ⁵ Kay ang kahalangdon ug katahom sa mga binuhat makaaghat nato pagsud-ong sa nagmugna nila nga mas dako ug labaw kahalangdon.

⁶ Sa walay duhaduha, kining mga tawhana dili kaayo mabasol. Tingalig nahisalaag sila dihang nangita sila ug nangandoy nga ilang makaplagan ang Diyos. ⁷ Namalandong sila sa mga butang nga naglibot nila ug nabihag sa ilang katahom.

⁸ Apan bisan pa ana, dili sila mapasaylo. ⁹ Kay kon nakasuhid sila sa kalibotan, nganonong wala man nila makita pag-una ang Hari sa kalibotan?

¹⁰ Apan tinuod gyod nga masulob-on ang nag-ila sa mga butang nga ginama sa tawo nga ilang dios. Tinunglo ang ilang paglaom sa patayng mga butang nga binuhat sa bulawan ug plata. Parehag hitsura sa mananap, bisan gani ang mga batong walay kapuslanang gikulit sa dugay nang panahon!

¹¹ Pareha sa mangangahoy, tumbahon niya ang kahoy nga sayon ra kaayong kuhaon. Hanas kaayo siyang mokuha sa tanang panit ug ang kahoy himoong himan sa kusina nga magamit kada adlaw. ¹² Gamiton niya ang gagmayng nahibilin nga sugnod aron pagluto sa iyang kalan-on. Ug maayo kaayo ang iyang pagkaon. ¹³ Unya, kuhaon niya ang uban nga dili na gyod magamit kay hiwi kaayo. Iya ning bugkosen ug kulitan sa taknang wala siyay giubuhat. Ginamit ang kahanas sa pangamot, iya ning pormahon nga tawo o ¹⁴ walay biling mananap. Tabonan niyag dalag nga puthaw ug pitalan ang gawas og pula, tabonan ang tanang daot.

¹⁵ Unya, maghimo siyag maayong kabutangan ini sa bungbong ug ilansang.

¹⁶ Ang hanas nga mamumuo mainampingng mopahimutang ini aron dili mahulog. Kay nahibalo siya nga wala ni mahimo. Nagkinahanglag tabang kay usa man lang ka larawan.

¹⁷ Bisan pa ini, kon mahitungod na sa iyang kaminyoon, sa mga anak ug sa panimalay, ang tawo dili maulaw nga mangaliya anang butang nga walay kinabuhi. Mangaliya siya alang sa kabaskog sa butang nga walay kusog. ¹⁸ Alang sa iyang kinabuhi, mag-ampo siya sa butang nga walay kina-

buh. Alang sa panabang, mangaliya siya sa butang nga walay pagbati. Alang sa maa-yong panaw, modangop siya sa dili makalakaw. ¹⁹ Alang sa iyang ganansya, kabalaka ug kalamposan sa panginabuhi, mangayo siyag panabang sa butang kansang kamot walay bisag unsang abilidad.

14 ¹ Hunahunaa ang tawo nga hapit na molawig ug molatas samtang nagkolyada ang dagat. Mangita siyag usa ka pirasong kahoy nga mas huyang pa kay sa sakayan nga nagdala niya.

² Gani, ang maong sakayan gihimong ganansya ang gihunahuna ug naggikan sa kaalam sa magbubuhat og sakayan. ³ Apan angimong pag-alima, OAmahan, ang naggiya ini. Kay ikaw man ang nag-andam og dalan sa dagat ug hilwas nga agianan sa mga balod. ⁴ Tungodini, masabtan namo nga makaluwas ka sa bisag unsang kalisod. Bisan gani ang dili hanas, makahimo paglawig.

⁵ Ang katawhan gimugna sa imong kaalam. Dili ka buot nga magpabilin silang walay buhat. Busa, gisalig nila ang ilang kinabuhi sa gamayng tinabas nga kahoy. Milabang sila sa kadagatan nga hilwas ug baskog ibabaw sa gakit.

⁶ Sa sinugdan sa panahon, diha nga ang mapagarbohong mga higanti nawala, ang paglaom sa kalibotan gitugyan sa usa ka gakit. Giniyahan sa imong kamot nagbilin sila sa kalibotan og binhi sa bag-ong kaliwat. ⁷ Bulahan ang kahoy kay pinaagi ini makabot ang kaluwasan.

⁸ Apan tinunglo ang larawan sa diosdios ingon man ang naghimo ini. Ang larawan sa diosdios gihimo sa kamot sa tawo. Madunot ning butanga nga gitawag og diosdios ingon man ang artesano nga naghulma ini.

⁹ Kasilagan sila sa Diyos: Ang walay pagtoo sa Diyos ug ang bunga sa ilang kawalay pagtoo. ¹⁰ Ang nagbuhat silotan uban sa iyang mga binuhat. ¹¹ Ang diosdios sa kanasoran hukman sab. Sila ang labing talamasyon sa mga binuhat sa Diyos, mga babag sa espiritu sa tawo. Ang tiil sa mga buang ilang nabitik.

¹² Ang pagmugnag mga diosdios hinungdan sa kamalapason. Pagmugna nila, nahugaw ang kinabuhi. ¹³ Sa sinugdan wala ni ug dili mabuhing bisag kanus-a. ¹⁴ Ang hambog sa tawo ang nagpasulod nila sa kalibotan. Ug ang Diyos mitakdag panahon alang nila.

¹⁵ Pananglitan, ang amahan gidaog sa kaguol tungod sa anak nga kalit lang gikuha kaniya. Nagpahimo siyag larawan adtong bataa. Sukad anang panahona ang patay nga binuhat taboron nga dios kay ang amahan naghatag sa iyang ginsakpan og mga sikretong seremonyas ug kasaulogan. ¹⁶ Ang panahon magtigom ining matanga sa kalihokan nga dili balaan. Sa kadugayan tumanon ni isip balaod.

Nahitabo sab nga ang kinulit nga mga larawan gipasidunggan tungod sa sugo sa mga hari.¹⁷ Ang nagpuyo sa layo nga dili makapasidungog nila padad-an og kopya. Tingalig ila ning pasidunggan nga daw naa uban nila pinaagi sa ilang mga larawan.

¹⁸ Ang ambisyon sa magkukulit nakatabang nga motubo ang pagpasidungog adtong wala gani makakita sa mga hari.¹⁹ Kay nagtinguha siyang mahimuot ang iyang amo, himoon niyang mas nindot pa sa tinuod ang maong larawan.²⁰ Ug ang mga tawo madani sa kanindot sa maong trabaho. Magsugod silag ampo sa tawo nga kanhi gitahod isip tawo.

²¹ Niining paagiha, ang larawan nahimong bung-aw nga mahulogan sa mga buhi. Kay ang tawo nga nabuktot tungod sa kawalay palad o sa panglupig mohatag sa bato o kahoy sa ngalan nga dili ikasulit.

²² Apan dili ba igo alang nila nga masayop sa ilang pag-ila sa Diyos. Tungod sa kakulang sa ilang kahibalo nagubot sila, apan gitawag nilag kalinaw ang maong yawanong kahimtang.

²³ Pagpatay nila sa kabataan nga isakripisyo sa ilang seremonyas, paghimo nila og mga tinagong misteryo ug walay pugong-pugong nga kahilayan,²⁴ wala sila magbaton og lunsay nga kinabuhi ug kaminyoon. Malu-ibon silang mopatay sa usa-ug-a mopasakit sa uban tungod sa panapaw.

²⁵ Ang tanang dapit nahimong yanang sa dugo, sa patay, sa pangilad ug kawat, sa pang-limbong, sa pagluib, sa kagubot ug pagpanumpag bakak.²⁶ Sa tanang eskina naa ang panghasi sa maayong tawo, ang kalimot sa kaayong nadawat, ang kahugaw sa kalag ug ang mga sala batok sa kinaiya. Mikatag ang kasamok sa kaminyoon, pagpamuta, ug ang pagpatuyang sa kaulag.

²⁷ Tinuod nga ang pag-ampo sa usa ka dios nga dili gani angayan sa maong ngalan sinugdan, hinungdan ug epekto sa tanang panulay.

²⁸ Ang uban matagbaw sa pagyawayaw o paglitok og bakak nga panagna. Magpuyo silang walay batasan; usahay manumpa sa kaugalingon og bakak.²⁹ Samtang naghisgot sila sa mga larawang walay kinabuhi, wala sila mahadlok sa silot sa ilang pagpanaad og bakak.³⁰ Apan ang dobling silot nagpaabot nila: isip tigsimbag mga diosdios, tungod sa ubos nga pagtoo nila sa Diyos; ug isip mga bakakon kay nanaad sila og babak aron isalikway ang tanang balaan.

³¹ Bisag ang diosdios nga ilang gipanumpaang walay gahom, ang hustisya nga naggukod sa makasasala makaapas kanunay sa sala sa daotan.

ang panulay. Gimandoan mo ang tanan sa kaluoy.² Bisag nakasala mi, imo gihapon ming giila sa imong gahom. Apan nasayod mi nga imo ming mga sakop nga dili unta angayng magpakasala.

³ Ang pag-ila nimo, hingpit nga katarong ug ang pagdawat ug pag-ila sa imong gahom gamot sa kinabuhing walay katapusan.

⁴ Busa, wala mi mahisalaag sa malinglahong buhat sa tawo – ang dili mabungahong kahago sa pintor – ang daghang pinintalang diosdios,⁵ ang pagtan-aw nila nagpukaw sa pangandoy sa buang nga gisab-it sa walay kinabuhing panagway sa patay nga larawan.

⁶ Sa tinud-anay ang naghimo ining mga larawan ug ang nag-alagad ug nag-ampo nila nangitag kaulawan nga angay sa ilang bakak nga pagsalig.

⁷ Ang mangungolon nga makugihong motrabaho sa humok nga yuta, nag-umol sa mga butang nga atong gamiton. Gikan sa mao gihapong yuta nagporma siyag sudlanan. Ang uban alang sa pagkaon ug ang uban aron ilabay.⁸ Ang mangungolon naghimog duha ka matang sa sudlanan, ang limpyo ug ang hugaw. Siya ang nagbuot unsay kagamitan sa kada usa nga iyang gihimo. Sa samang paagi ug gikan sa mao gihapong yuta iyang gihulma ang dios nga walay kapuslanan: tinunglo nga kahago sa tawong bag-o pang naumol sa yuta nga sa dili madugay mobalik ra sab sa yuta kon tawgon na siya aron pag-uli sa iyang kalag.

⁹ Wala niya hunahunaang mamatay ra siya sa dili madugay. Wala niya hunahuna ang kamubo sa kinabuhi. Wala gyod. Nakig-tigi siya sa nagtrabaho sa plata ug bulawan. Sama sa mananalsal, gibati niya ang garbo nga nakahimo siyag mini nga dios.

¹⁰ Abo, kana ang iyang kasingkasing. Ang iyang paglaom barato pa kay sa abog.¹¹ Ang iyang kinabuhi sama rag bili sa yuta kay wala niya ilha ang iyang Magbubuhat nga mihuyop niya sa kalag nga naglihok, buhi nga espiritu.¹² Gitan-aw niya ang kinabuhi isip dula nga molungtad ingon sa hinangyoay sa merkado. Kay matud pa niya: “Tagbawon sa tawo ang kinabuhi pinaagi sa maayo o daotan.”

¹³ Kining tawhana, labaw sa uban, nasa-yod nga nakasala siya. Naghulma siya gikan sa maong yuta og mga sudlanan ug kinulit nga dios.

¹⁴ Apan mas labawng buang ug makalu-luoy kay sa kalag sa bag-ong nahimugso ang mga kaaway nga nagdaugdaog sa imong katawhan.

¹⁵ Ilang gidawat nga dios ang tanang lara-wan sa kanasoran. Mga larawan nga walay mata nga makakita; walay ilong nga makaginhawa; walay dalunggan nga makadungog; walay kulamoy nga mobati o tiil nga makalakaw. Kay ang maong mga dios hini-

15 ¹ Apan ikaw, among Diyos, maayo ug matuod. Giantos mo nga mapailobon

mo man sa tawo, sa binuhat kansang kinabuhi hinulaman.

¹⁶ Ang tawo dili gani makahimo og diosdios nga makapareho niya mismo. ¹⁷ Ang dili balaang kamot sa tawo nga may kamatayon maghimog patay nga diosdios. Gani, labaw pa siya sa iyang gisimba. Labing menos buhi siya. Apan ang mga diosdios dili mabuhi.

¹⁸ Ang katawhan nagsimbag labing talamayon nga mananap. Ang labing gago sa tanan, lahi sa ubang mananap, walay kaanyag. ¹⁹ Mga binuhat sila nga dili madanihan; wala makadawat sa panalangin sa Diyos ug dili angayng modayeg niya.

Giunsa pagtagad sa Diyos ang iyang katawhan lahi sa taga Ehipto

16 ¹ Busa, kining mga tawhana gisilotan sa angay nila: sa susamang mga mananap ug sa makapasakit nga mga insekto. ² Apan inay silot, kaayo ang imong gipakita sa imong katawhan. Gihatagan mo silag mga buntog, mga laming pagkaon.

³ Alang sa Ehiptohanon, bisan sa tumang kagutom, dili sila makakaon tungod sa kaluod sa pagtan-aw lang sa mga mananap nga gipadala batok nila. Apan ang mga Israelita human sila hikawi sa dyotang panahon gihatagan dayon og pinili nga pagkaon.

⁴ Gikinahanglan nga ang nagdaugdaog nila mag-antos sa hilabihang panginahanglan, apan igo na sa imong katawhan nga mahibalag giunsa pagsilot ang ilang mga kaaway. ⁵ Sa tinuoray, dihang nasulayan nila ang kabangis sa ihalas nga mananap ug ang pinaakan sa naglimbaglimbag nga mga bitin, ang imong kasuko wala magdugay.

⁶ Ang ilang lumalabay nga kalisdanan nahimong pasidaan. Gihatagan sila pagka-human og timaan sa ilang kaluwasan aron pagpahinumdom nila sa mga lagda sa imong balaod. ⁷ Kay ang motan-aw sa bitin maluwag, dili tungod sa larawan nga ilang nakit-an kondili, tungod nimo, Ginoo, ang Manluluwas sa tanan.

⁸ Angang paagiha, imong gitudloan ang among mga kaaway nga ikaw ang nag-iway namo sa tanang daotan. ⁹ Gani, sa pagkatinuod gipatay sila sa lalang hilo sa mga insekto ug langaw. Walay makaayo nila kay angayan man sila sa silot gikan ining mananapa. ¹⁰ Hinunao, ang imong mga anak wala mabuntog bisan sa tango sa lalanga bitin. Kay mipasulabi ang imong kaluoy ug giayo mo sila.

¹¹ Ang mga pinaakan nga daling naayo, nakapahinumdom nila sa imong mga sugo. Basig makalimot na sila ug dili mahinumdom sa imong kaayo. ¹² Walay tanom, walay bal-

samong nakaayo nila gawas sa imong pulong, Ginoo, nga nag-alim sa tanan.

¹³ Ikaw ang Ginoo sa kinabuhi ug kamatayon. Ikaw ang magdala ngadto sa kalibotan sa mga patay ug magkuha sab nila pagbalik. ¹⁴ Ang tawo sa iyang kadaotan makahimo pagpatay, apan dili makapabalik sa nahimulang nga espiritu o makaluwas sa nasakmit nga kalag. ¹⁵ Dili mahimo ang pag-ikyus sa imong kamot.

¹⁶ Ang wala motoog Diyos nga midumili pag-ila nimo gilatos sa kusganong mga bukton; gihampak sa walay hunong nga pagbunok sa ulan, sa yelo nga ulan, sa walay kaluoy nga unos ug gipagba sa kalayo.

¹⁷ Apan kini ang labing kahibulongan: ang Tubig nga gamhanang makapalong nahimong kalayo nga makapasilaob og maayo. Kay ang kinaiyahan midapig man sa mga tarong.

¹⁸ Dunay higayon nga ang pagsilaob mi-hunong sa ingon, ang mga mananap makadagmal sa mga daotan aron sila mahibalo nga ang hukom sa Ginoo nagsunod nila.

¹⁹ Sa laing higayon, taliwala sa tubig ang siga mosilaob nga labi pang bangis kay sa kalayo aron paglaglag sa ani sa yutang dili balaan.

• ²⁰ Apan ang imong katawhan gitagaan nimo sa pagkaon alang sa mga anghel. Gikan sa langit nagpadala kag pan nga daan nang linuto, tinimplahan ug nagustohan sa tanan ang lami. ²¹ Niining paagiha, gipakita mo ang imong mahigugmaong kaluoy sa imong mga anak. ²² Gitagbaw mo ang tanan nilang panginahanglan. Ang pan nagbusog sa matag usa.

Ang maong pagkaon nga morag yelo ug nyebe mosukol sa kalayo ug dili malanay. Tungod ini, nakasabot sila nga pinaagi sa kalayo taliwala sa yelo samtang nagpangilat sa pagbunok sa ulan gidaot ang ani sa mga kaaway. ²³ Ang maong kalayo daw nalimot sa iyang kinaiya aron lang maampingan ang pagkaon sa mga tarong.

²⁴ Ang imong binuhat nga kinaiya andam nga moalagad nimo kay ikaw man ang iyang Magbubuhay. Nagsilot sila sa mga daotan ug nagpalayo alang sa kaayohan sa misalig nimo.

²⁵ Sa pag-alagad sa imong kamaluluy-on nga nag-atiman sa tanan, ang maong kinaiya nagpahigayon sa kaugalingon alang sa nagkalainlaing pangandoy. ²⁶ Unya, ang mga anak nga imong gimahal nahibalo nga dili ang tanang abot sa bisag unsang butang ang makabusog sa tawo, hinunao, ang imong pulong ang makapabuhi sa misalig nimo.

• **16.20** Matngoni kining ilang paghinumdom sa manna nga gihatag sa Diyos sa mga Hebreo didto sa kamingawan nga moandam nato sa gipamulong ni Jesus sa Juan 6.

Kalit nga gitapos kining basahon uban sa paglaom nga ang katawhan sa Diyos dili Niya biyaan.

²⁷ Ang pagkaon nga misukol sa kalayo matunaw sa kainit sa lumalabay nga bidlisaw sa adlaw. ²⁸ Nagtudlo ni namo nga kinahanglang motindog mi atubangan sa adlaw aron magpasalamat ug magdayeg nimo sa banagbanag. ²⁹ Ang pagsalig sa walay pagtamod matunaw sama sa yelo sa tingtugnaw ug maanod daw tubig nga wala magamit.

17 ¹ Pagkadako sa imong katuyoan ug pagkalisod ipasabot! Ang wala mayasod nasalaag.

² Samtang ang dili matoohon sa Diyos nag-toonga ang Balaangkanasoranna ubos sa ilang gahom. Sila mismo mga binilanggo. Dinakpan sa taas nga kangitngit, gi-bilanggo ubos sa ilang mga atop ug wala maapil sa walay kataposang pag-alima sa Diyos.

³ Bisag naglaom sila nga magtago uban sa ilang mga sala ubos sa pandong sa kalimot, nagkatibulaag sila. Sa samang higayon naminghoy ug nalisang sila sa mga pananawon. ⁴ Ang ngitngit nga mga lugar diin sila nagpasilong dili makapanalipod nila sa kahadlok. Nakadungog silag makalilisang nga kayagaw ug nag-atubang sa makahadlok ug masulub-on nga multo. ⁵ Walay siga nga makahatag nilag kahayag samtang ang pangidlap nga silaw sa mga bitoon wala mangahas pagdan-ag adtong gabhiona nga makalisang. ⁶ Ang tanang nagdan-ag nila mao ang dili mapalong ug makalilisang nga kalayo. Pagkatapos sa maong talan-awon, nahunahunaan nila, tungod sa ilang kahadlok, nga ang ilang pagkabutang mas grabi pa kay sa kaniadto.

⁷ Ang arte sa salamangka walay nahimo. Ang pagpakaron-ingnon nga kinaadman, nalibog hinuon kaayo. ⁸ Ang nag-ingon nga mabuntog nila ang kahadlok ug ang kasamok sa masakitong hunahuna, sila mismo ang giabot sa kataw-anang kahadlok.

⁹ Bisag walay katarongan nga sila mahadlok, nalisang sila sa kaalingisig sa mga insektoug sa kasikas sa mga halas. ¹⁰ Namatay sila nga nagsalimuang sa kalisang ug nagdumili bisan sa pagpaminaw sa hangin nga walay makaikyas. ¹¹ Ang kadaotan tinawan ug gisilotan ang kaugalingon ini mismo. Tungod sa pagtulisk sa konsensiya, kanunay siyang naghunahuna sa labing daton. ¹² Kay ang kahadlok dili lain kondili, ang pagsalikway sa panabang nga ikahatag sa atong salabotan. ¹³ Apan, kay ang maong panabang kulang man sulod sa kaugalingon, ang wala masayri nga hinungdan sa kabalaka sa usa ka tawo daw hilabihan kadako.

¹⁴ Busa, adtong tibukog gabii nga gikan sa walay gahom nga kalibotan sa mga patay mibuntog nila ug gikuhaan sila sa kusog samtang nangatulg, ¹⁵ o gigukod sa labihan kamakalilisang nga multo o dili sila makalihok tungod sa kalit ug wala paabotang ka-

hadlok. ¹⁶ Ang nahulog, nagpabilin nga nagbuy-od ug gisulod sa bilangoan nga dili hinimog puthaw.

¹⁷ O magdadaro o magbalantay sa karnero o tawong nagkinaugalingon ba pagtrabaho, kinahanglang motugyan sila sa kaugalingon sa dili malikayan nga kapalaran. ¹⁸ Ang tanan gihiktan sa managsamang kadena sa kangitngit.

Ang tanan gihawiran tungod sa kahadlok ug dili makalihok: Ang panghupaw sa hangin, o ang mananoy nga awit sa mga langgam sa nagkatap nga mga sanga sa mga kahoy ang makanunayong kanaas sa nagdagdaydag nga tubig, ¹⁹ o ang makahadlok nga pagpusdak sa bato, ang kalit ug dili makitang palumpayat sa mga hayop o ang makalisang nga ngolob sa ihalas nga mananap, ang lanog nga nagbandabanda sa kabukiran – ang tanan makapalisang.

²⁰ Ang tibukog kalibotan migilak sa kadanag ug nagpadayon sa gimbuhanon nga walay makababag. ²¹ Sila lang ang gitabonan sa kangitngit. Ang anino sa kagabhion ang ilang naangkong. Apan mas bug-at pa kay sa kangitngit ang ilang alantosan nga mao ang kaugalingon.

18 ¹ Sa laing bahin, alang sa imong mga balaan, dihay dako nga kahayag. Ang taga Ehipto nakadungog sa ilang tingog, apan dili sila makita. Gitawag silang bulahan kay wala sila mag-antos. ² Nagpasalamat sab sila nga bisan sa mga pagdaugdaog wala sila manimalos. Ug nangayo silag pasaylo sa sayop nga ilang nabuhat.

³ Tugbang ining maong kangitngit, gihatagan nimo ang mga balaan ug haliging kalayo nga nagtultol nila sa ilang wala mapahing pagbaktas. Sama ni sa inanayang kahayag sa adlaw panahon sa mahimayaong paglangyaw. ⁴ Ang kaaway angayan nga walay kahayag ug mabilanggo sa kangitngit tungod sa ilang pagbilanggo sa imong mga anak. Pinaagi sa maong katawhan ang kahayag nga walay pagkahanaw sa imong balaod ihatag sa kalibotan.

⁵ Buot nilang patyon ang gagmayng kabataan sa balaang katawhan. Sa tanang nakit-an usa lang ka bata ang naluwas. Busa, nanimalos ka sa pagpatay sa daghan nilang anak. Nangamatay sila sa nagkusokuso nga dagat.

⁶ Gitagna kadtong gabhiona alang sa among katigulangan. Kay nasayod man sila sa saad nga ilang gisaligan, makahimo sila paglipay diha sa ilang kasigurohan.

⁷ Ang imong katawhan parehong nagpabot sa kaluwasan sa tarong ug sa pagkalumpag sa ilang mga kaaway. ⁸ Ang mismong silot sa among mga kaaway nagdalag kahimayaan sa katawhan nga imong gitawag ngari namo.

⁹ Ang balaang kaliwat naghalad sa tago sa sakripisyo sa Pagsaylo. Giuyonan gilayon ang angayan nga kasabotan. Ilang saloan ang grasya ug ang katalagman. Sa walay langan nanganta sila sa balaanong awit sa ilang katigulangan.

¹⁰ Unya, nadungog nila ang kalanog sa nagkalandrakas nga tingog sa mga kaaway, tingog sa pagbakho, sa pagbangotan sa ilang mga anak.

¹¹ Ang maong hukom gipakanaog batok sa ulipon ug sa agalon. Ang kumon nga tawo ug ang hari nag-antos sa samang kasakitan.

¹² Nagduyog sila pagbangotan sa dili maihap nga biktima. Ang tanan naigo sa samang matang sa kamatayon.

Ang gidaghanon sa mga buhi dili paigo paglubong nila. Kay ang bulak sa ilang kaliwat kalit lang nga nalaglag.

¹³ Bisag ang pamarang nakahimo nilang dili matoohon, human mamatay ang kama-gulangang anak, miila sila nga ang imong katawhan mga anak sa Diyos.

¹⁴ Samtang ang tanan naa sa makahingawang kahilom ug sa tungatunga sa kabagbion,¹⁵ ang labing gamhanan mong Pulong mikunsad gikan sa halangdon niyang Trono. Isog siyang manggugubatsa kalibotang alaot.

¹⁶ Dala niya ang makalilisang mong sugo. Ingon sa binaid nga espada nga moabot gikan sa langit ngadto sa yuta, gipuno niya sa kamatayon ang tibukol kalibotan.

¹⁷ Dihadiha gibubo kanila ang makahadlok nga damgo ug lamat. Giabot sila sa kalit nga kalisang¹⁸ ug gipanguyapan, ang uban dinhi ug ang uban sab didto. Gipahibalo sila pinaagi sa damgo nganong himalatyon sila.¹⁹ Kay ang damgo nga nakapabalaka nagpahimangno sab nila. Basin unyang mangalaglag sila nga walay kasayoran sa hinungdan sa daotan nilang kapalaran.

²⁰ Sa pagkatinuod, ang mga tarong sab nahiangom sa kamatayon, diha ang kadaghanan nila gikastigo sa kamingawan. Apan ang kasuko sa Diyos wala magdugay.

²¹ Ang walay kasaypanan nagdali sa pagpanalipod nila. Ginamit ang mga armas sa balaang katungdanan – pag-ampo ug ang insenso sa panghimayad – iyang atubangon ang Diyosnong kaligutgot aron matapos ang ilang pag-antos. Unya, giila siya nga imong sulugoon.

²² Iyang gibuntog ang imong kaligutgot, dili pinaagi sa lawasnong kusog o pinaagi sa kusog sa armas. Midaog siya sa nagsilot pinaagi sa pagpahinumdom niya sa mga gipanumpaang saad ug kasabotan nga gi-himo uban sa among katigulangan.

²³ Ang mga patay gitumpitumpi na dihang nangaliyupo siya. Iyang giwagtang ang kaligutgot ug gipalayo sa mga buhi.²⁴ Kay ang tibukol kalibotan iyang representahan sa taas niya nga kalupo; ang hamiling ngalan sa

katigulangan sa upat ka tudling nga bato ug ang imong kahalangdon gikulit sa purong-purong sa iyang ulo.

²⁵ Ang Manlaaglag nalisang ini ug miukok kay ang dyotayng pagtagamtam sa kaligutgot igo na.

19¹ Hinunua, ang kapungot nga walay bisag dyotayng kaluoy miulbo batok sa mga daotan hangtod sa kataposan. Kay ang Diyos nasayod nang daan unsay ilang buhaton.² Human sila tugti nga mobiya ug gidali ang ilang paggikan, lutoson sila.

³ Samtang ang taga Ehipto nagbangotan pa sa ilang mga patay, may daotang nahanuhanaan. Ila silang lutoson isip mga puga.

⁴ Ang kapalaran nga angay nila nagtukmod nila pagbuhat ini. Nakalimot sila sa nahitabo ug nahingpit ang ilang silot sa daghan kaayo nilang kasakitan.⁵ Samtang ang imong katawhan nasinati sa talagsaong panaw ug milagrosong pagbaktas, ang nagdaugdaog nila nag-antos sa dili kasagarang kamatayon.

⁶ Ang tibukol kinaiyahan sa nagkalainlaing dagway giusab og hulma sumala sa imong mando aron panalipdan ang imong katawhan.⁷ Ang kampo gitabonan sa anino sa panganod. Ang yuta migimaw sa dapit nga tubigan. Mitungha ang hilwas nga aginanan tadlas sa Pulang Dagat.⁸ Ang pintas nga baha nahimong berde nga patag diin ang tibukol nasod nga gipanalipdan sa imong kamot milabang. Nakasaksi sila sa makapangangha mong binuhatan.

⁹ Nanglukso sila sama sa kabayong gidala sa tugwayon o mga karnerong naghagwaay sa sibisibanan. Nagdayeg sila nimo nga ilang Diyos nga nagluwas nila.¹⁰ Kay nakahinumdom pa sila sa ilang nasaksihan sa nabihag pa sila: Giunsa sa yuta, inay mga mananap, paghimo sa mga lamok; ug ang mga suba inay mohatag og mga isda, naghimog mga baki.

¹¹ Pagkataudtaod, nakakita ang imong katawhan og bag-ong paagi nga magpakita ang mga langgam. Dihang gigutom sila,¹² ang mga buntog nanggawas sa dagat aron pagtagbaw sa ilang panginahanglan.

¹³ Ang silot midangat sa makasala human sila pasidan-i pinaagi sa kusog nga dalugdug. Angay lang nga mag-antos sila sa kaugalingon nilang kadaotan. Kay naghatag silag kamatuoran sa labing madagmalong kasilag alang sa mga dumuduong.

¹⁴ Ang uban wala modawat sa wala hiiling dumuduong. Apan ang mga Ehiptohanon nag-ulipon sa mga dinapit nga maayo nila.¹⁵ Ang nahiuna hukman tungod sa minaoat nga pagtagad sa dumuduong.¹⁶ Labaw pa gyod kangil-ad ang taga Ehipto nga midawat nila uban sa kasaulogan ug gitagad sila isip kauban, apan sa kadugayan gipantos sa tumang kamadagmalon.

¹⁷ Tungod ini, gipaantos sila sa kabuta sama sa mga tawo sa Sodom nga miadto sa pultahan sa tarong nga tawo nga si Lot. Mapalgan nila ang kaugalingon nga naa sa dako kaayong kangitngit. Ang kada usa nagpangapkap sa iyang palibot aron pagpangita sa pultahan.

¹⁸ Ang mga elemento sa kinaiyahan naginambitay sa ilang mga hiyas ingon sa alpa nga may lainlaing nota ang mga kuldás, apan nagpabilin ang kaugalingong tono sa alpa. Tataw kaayo nga mao ni ang sangpotanan sumala sa nakita sa pagtuki sa panghitabo.

¹⁹ Ang mga linalang nga nagpuyo sa mamala nahimong lumolupyo sa tubig. Ang naglangoy mitumaw sa kamad-an. ²⁰ Ang kalayo misamot pagsilaob sa tubig diha nga ang tubig dili na makapalong. ²¹ Sa ubang higayon, ang siga wala makasunog sa mga luyang mananap nga nanglabay ni molanay sa langitnong pagkaon nga kasagaran malanay pareha sa yelo.

• ²² Kay sa tanang paagi, Ginoo, imong gibayaw ug gihimaya ang imong katawhan. Wala nimo sila tamaya. Apan sa kanunay ug sa tanang dapit mibarog ka uban nila.